

Historisch besef van...de schietsport

Peter Los

De Sportwereld toetst in ieder nummer het historisch besef van een sportbond. In dit deel van de reeks:

De Nederlandse Handboog Bond (N.H.B.) en De Koninklijke Nederlandse Schutters Associatie (K.N.S.A.)

N.H.B.

Tijd: 22-11-2004

Gesprekspartner: Rudy Papo

Functie: Medewerker sportstimulering

Gesprekspartner: Rita van Driel

Functie: Directeur Nederlandse Handboog Bond

Gesprekspartner: Sjaak Eijsbouts

Functie: Archivaris bondsbureau

1. Wanneer is de bond opgericht?

De handboogsport bestaat reeds honderden jaren, maar werd in het begin vooral beoefend in gildeverband. Rond 1835 werden de eerste verenigingen opgericht die zich alleen toelegden op handboogschieten, wat toen een zeer elitaire sportbeoefening was. Dit blijkt wel uit de notulen van die tijd die bewaart zijn gebleven. Dikwijls werden die opgericht als (onder-)afdeling van een sociëteit die meerdere activiteiten beoefende zoals: biljarten, kegelen, muziek (hiervoor kwam de gewone man niet aanmerking). Vervolgens gaat het Koningshuis zich met de handboogsport bemoeien en in 1849 wordt er op paleis 't Loo te Apeldoorn (op uitnodiging van Koning Willem III) de eerste Koninklijke wedstrijd gehouden. Hierna volgt er daar nog een wedstrijd in 1851.

Maar in 1852 besluit Willem III dit anders te regelen. Alle verenigingen die zich op tijd aanmelden krijgen een medaille, beschikbaar gesteld door Willem III, en mogen die onder de leden van eigen vereniging verschietsen. De hoogste schutter wordt de koning en wint de medaille.

Dit had een golf van oprichtingen van handboogverenigingen tot gevolg. De reglemen-

ten werden steeds uitgebreider en bij iedere wedstrijd van te voren bekend gemaakt. Na de wedstrijd werd er een officieel verslag opgemaakt. Toch wilde men meer gaan samenwerken om dingen beter te kunnen regelen. Daarom werden er op veel plaatsen plaatselijke en regionale bonden opgericht. Hierdoor kwam er langzaam aan wat meer uniformiteit in reglementen wat betreft punttelling en schietafstand.

In augustus 1920 hadden de acht Nederlandse schutters op de Olympische spelen te Antwerpen een gouden medaille behaald. Op 31 oktober 1920 werden de gouden medailles in Eindhoven uitgereikt en werden de winnaars gehuldigd door het Nederlandse Sportcomité.

Bij die gelegenheid werd de wenselijkheid uitgesproken om te komen tot een Algemene Nederlandse Bond van Handboogschutterijen, met het doel de handboogsport hoger op te voeren, (hoger gemiddelde) om in de toekomst bij de Olympische Spelen de Nederlandse eer hoog te houden. Op 5 maart 1922 werd in Eindhoven de Algemeene Nederlandsche Bond van Handboogschutterijen (ANBvH) opgericht. Meteen verandert er van alles. Spelregels wijzigen, landskampioenschappen worden jaarlijks georganiseerd en in 1924 wordt de eerste landenwedstrijd gehouden tegen België. In 1929 wordt er voor het eerst gesproken over aansluiting bij de Internationale Unie van handboogbonden om deel te kunnen nemen aan buitenlandse wedstrijden.

Op 31 augustus 1934 wordt de R. K. Bond van Handboogschutterijen St. Sebastiaan te Eindhoven opgericht. Diverse keren worden er pogingen ondernomen om de twee bonden te laten fuseren, maar dat lukt steeds niet. St. Sebastiaan groeit geweldig en de ANBvH verliest leden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog dringt de Duitse bezetter aan op fusie van de twee bonden, maar dat gaat niet zonder slag of stoot. Uiteindelijk worden ze gedwongen om samen te werken en te fuseren. Onder leiding van Karel Lotsy komt dan in 1940 de Nederlandse Bond van

Handboogschutterijen tot stand. Hiermede houden alle andere bonden op het gebied van de handboogsport op te bestaan.

2. Hoeveel leden of verenigingen telt de bond?

De Bond heeft 253 verenigingen met in totaal 8769 leden.

3. Is er iets gepubliceerd over de geschiedenis van de schietsport in Nederland?

Ja, in diverse artikelen in het tijdschrift van de Nederlandse Handboog Bond: *De handboogporter*, vroeger *De handboogschutter*.

4. Wanneer is de sport ontstaan?

Daar is natuurlijk geen datum voor te geven. Het boogschieten op zich wordt geacht zo'n 50.000 jaar geleden te zijn uitgevonden in het Oosten van de Sahara. Daar zijn althans pre-historische stenen en metalen pijlpunten gevonden uit die tijd. De eerste grottekeningen over boogschieten zijn zo'n 32.000 jaar geleden gemaakt. Je kunt je voorstellen dat er af toen, behalve voor het dagelijkse gebruik voor de jacht, aanval en verdediging, oefeningen en wedstrijdjjes werden gehouden.

Uit het Oude Egypte (circa 5000 voor Chr.) zijn er vele tekeningen en teksten over de instructie en kunde van boogschutters overgebleven. Op schilderijen over het stadsleven van de Middeleeuwen in West-Europa (onder andere bij Pieter Breughel) staan regelmatig tafereeltjes met boogschutters en doelen afgebeeld als weergave van spel/sport.

5. Waar bevinden zich de archieven en zijn ze geïnteriseerd?

Een deel van de archieven is ondergebracht bij het bondsbureau. Een ander deel ligt bij de bondsarchivaris Sjaak Eijsbouts.

6. Zijn er in het verleden of heden belangrijke Nederlandse schutters geweest?

Thei Hendricks, Jan Maessen, Piet Daris, Tiny Reniers, Erwin Verstegen en Wietse van Alten; en bij de vrouwen Carry van Gool.

K.N.S.A.

Tijd: 22-11-2004

Gesprekspartner: S. Duisterhof,

Functie: Directeur Bonds bureau

1. Wanneer is de bond opgericht?

De Koninklijke Nederlandse Schutters Associatie (KNSA) is een voortzetting van de op 15 juni 1890 opgerichte "Vereniging van Nederlandsche Scherpschutters" (later gewijzigd in: "Koninklijke Vereniging van Nederlandse Scherpschutters") waarvan de statuten in 1968 onder de naam KNSA zijn voortgezet. Derhalve hanteert de KNSA als oprichtingsdatum 15 juni 1890.

2. Hoeveel leden of verenigingen telt de bond?

De KNSA telt op dit moment 690 leden (verenigingen) waarbij 36.000 schutters zijn aangesloten.

3. Is er iets gepubliceerd over de geschiedenis van de schietsport in Nederland?

Er is weinig gepubliceerd over de geschiedenis van de schietsport in Nederland. In de uitgave juni 2000 van ons bondstijdschrift *Schietsport*, is een artikel gewijd aan het ontstaan van de schietsport in Nederland.*

4. Wanneer is de sport ontstaan?

Uit onderzoek blijkt dat omstreeks 1851 de schietsport ontstond nadat Koning Willem III op Het Loo in 1851 dertien scherpschutterijen ontving voor een wedstrijd, genaamd het "Koninklijk concours". In 1858 volgde vervolgens de oprichting van de Nederlandsche Scherpschutterij, de eerste officiële bundeling van schietsportverenigingen in Nederland.

5. Waar bevinden zich de archieven en zijn ze geïnteriseerd?

De archieven, voor zover die aanwezig zijn, bevinden zich op ons bureau te Amersfoort. Zo ook is daar nog voorhanden het bondsorgaan vanaf 1890.

6. Zijn er in het verleden of heden belangrijke Nederlandse schutters geweest?

Afgezien van de Koninklijke oorsprong van de schietsport in Nederland en de grote affiniteit die verscheidene leden van het Koninklijk Huis vroeger en nu met de schietsport hebben, zijn natuurlijk belangrijke Nederlandse schutters geweest zij die tijdens Olympische Spelen medailles hebben behaald:

* bronzen medaille behaald door de revolverploeg bestaande uit: Mr. Solko Johannes van den Bergh, Dirk Boest Gips, Anthonius Hubertus Maria Bouwens, Mr. Hendrik Sillem en Anthony Ahasuerus Hendrik Sweijs, in 1900 te Parijs; **

* zilveren medaille behaald door de Kleiduivenschutter Eric Swinkels, onderdeel Skeet, in 1976 te Montréal.

De meest in het geheugen van de huidige Nederlandse schietsport staande prestatie betreft de zilveren medaille voor Kleiduivenschutter Eric Swinkels. Hij heeft in totaal zes maal deelgenomen aan de Olympische Spelen, de laatste keer in 1996 in Atlanta.

*Noot van de redactie. Meer literatuur over de geschiedenis van de schietsport: diverse gedenkboeken van verenigingen en de doctoraalscriptie van Sybe Streekstra, *Schieten. Van landsverdediging tot sportbeoefening* (Universiteit Utrecht, 1988).

** Noot van de redactie. Meer over de Nederlandse schutters in Parijs 1900 bij: Ton Bijkerk, *Nederlandse Deelnemers aan de Tweede Olympische Spelen Parijs 1900* (Haarlem, 2000) blz. 52-58.

125 jaar voetbal in Nederland?*

Nico van Horn

“Mythevorming rond een ‘aartsvader’ en het uitvinden van tradities zijn bekende processen in de geschiedschrijving. In de sportgeschiedschrijving zijn dergelijke recuperatieprocessen van een heroïsch verleden helaas een bloeiende zijtak, vooral beoefend door journalisten of bondsbonzen.”¹ Ook de geschiedschrijving van de sport in Nederland is niet aan deze kwalen ontsnapt.

Inleiding

Dit artikel richt zich op de jeugdijaren van zo’n aartsvader, misschien wel de aartsvader par excellence in de Nederlandse sport, Pim Mulier (1865-1954). Bij eerste indruk lijkt dit een anti-Mulierstuk te zijn. Ik onderschat zijn betekenis voor de ontwikkeling van sport in Nederland niet, maar ik wil hier enkele mythes rondom hem doorprieken. Bij nadere beschouwingen over het ontstaan van de moderne sportbeoefening in Nederland, lijkt de prominente rol van Mulier, die hij zichzelf toedichtte, wat minder eenduidig dan wordt verondersteld.² Dat ligt voor een groot deel aan Mulier zelf die zich in verschillende geschriften erg zelfverzekerd uitliet. Een hoogtepunt wat dat betreft vormt zijn stuk over voetbal in het gedenkboek van de Haarlemsche Football Club (HFC) uit 1919.³

Wat hier volgt is een overzicht van Pims eerste bemoeienissen met voetbal. Het is geen biografie in een notendop, meer een opsomming van enkele merkwaardige uitspraken van en over Muliers jonge jaren, vooral met betrekking tot voetbal. Te vaak wordt verondersteld dat Pim Mulier in 1879 voetbal in Nederland introduceerde.⁴ Zo wappert thans op het veld van de Koninklijke HFC in Haarlem een spandoek met daarop de tekst: ‘1879-2004, 125 jaar voetbal in Nederland’. Die tekst is onjuist. De Haarlemse jongens speelden rond 1879 rugby. Pas in 1883 gingen zij over op ons voetbal.

Er is een probleem bij de bestudering van Muliers sportieve activiteiten. Helaas zijn de archivalia over Pim Mulier niet integraal bewaard gebleven.⁵ Naspeuringen in tal van archieven en bij de naaste verwanten van